

NEMZETI TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI INFORMÁCIÓPOLITIKA FRANCIAORSZÁGBAN

P. Aigrain tudományos kutatásügyi államtitkár 1978. október 5-én sajtókonferenciát tartott a nemzeti tudományos és műszaki információpolitika újabb irányvonalairól.

A minisztertanács 1977. november 9-i ülésén foglalkozott a nemzeti tudományos és műszaki információpolitika fellendítésének lehetőségeivel. A miniszterelnök e célból két munkacsoportot hozott létre 1978 elején a Kutatásügyi Államtitkárság felügyelete alatt.

Az *első munkacsoport* feladata volt megállapítani azokat az *eszközöket*, amelyek segítségével a francia felhasználók könnyebben férhetnek hozzá a rendelkezésre álló hatalmas bel- és külföldi tudományos és műszaki ismeretanyaghoz, adatokhoz. Az információs adatbázisok – bibliográfiai rendszerek és adatbankok – problémáin túlmenően e csoportnak meg kellett továbbá állapítania azt is, hogy melyek azok az esetleges *szervezeti intézkedések*, amelyek nélkül a mai Franciaország szükségleteinek és igényeinek megfelelő önálló nemzeti tudományos és műszaki információpolitika kialakítása nem képzelhető el.

A *másik munkacsoport* a magas szintű francia tudományos kiadványok kérdésével foglalkozott, s az volt a feladata, hogy megvizsgálja a *folyóiratok helyzetét* Franciaországban és külföldön, s hogy javaslatokat tegyen a francia kutatók és mérnökök által publikált művek terjesztésének fokozására és hatókörének növelésére.

1. A jelenlegi helyzet

1.1 A tudományos és műszaki információs forradalom

Az ismeret- és adattárolás, valamint az információkhoz való hozzáférés eszközei és módszerei olyan mértékben fejlődtek, hogy valóságos információs forradalmat

okoztak. *A párbeszédés üzemmódban* hozzáférhető bibliográfiai rendszerek valós idejű közvetlen lekérdezése lehetővé teszi valamennyi felhasználónak, hogy igen gyorsan megkapja mindazon információkat, amelyekre szükség van. *A táv-adatfeldolgozás* az adatátviteli hálózatok kiszélesítésével elősegíti az információk távolságot és határokat nem ismerő, kontinensek közötti terjesztését.

Az új információkezelési módszerek lehetővé teszik, hogy a tárolt információkból új adatokat nyerjenek (statisztikák, egyenletek, görbék).

Nagy teljesítményű műszaki eszközök új generációja áll tehát a tudományos és műszaki kutatás szolgálatába, s nyújt hathatós segítséget az elméleti megalapozáshoz és a döntések kialakításához, különböző tevékenységi területeken.

Hangsúlyozni kell, hogy az a terület, amelyen a tudományos és műszaki információrobbanás végbemegy, nem korlátozódik a természettudományokra és a műszaki tudományokra. Felöleli a gépesített információtárolás és információkeresés eredményeit felhasználó valamennyi területet: gyártmányismertetőket, szabványok és normatív előírások, szabadalmi leírások és védjegyek jegyzékei, valamint gazdasági és pénzügyi adatok.

1.2 A tét nagysága

Hogy mennyire nagy jelentőségűek az ismeretanyag cseréjének, az információhoz való hozzáférésnek új módszerei, az nem egyformán tudatosodott a különböző országokban. Ebből következően rendkívül *egyenlőtlen a fejlődés* mind a tudományos kiadványok, mind az információs hálózatok terén.

Az *információs hálózatok* terén szembevetendő az ellentét az amerikai nekilendülés és az európai országok erőfeszítéseinek szétaprozódása, Franciaország elmaradása között. Az amerikaiak valóban elsőként állították szolgálatukba a *számítástechnikát*, és egyesítették óriási műszaki lehetőségeit a távközlési technikával. Jelentős összegeket fordítottak az új tudományos és műszaki információkezelési eljárásokra gazdasági és kereskedelmi hatalmuk biztosítása érdekében.

* A Documentaliste 15. köt. 5–6. sz. 1978. 30–32. oldalain megjelent cikk teljes szövegének fordítását a Documentaliste szerkesztőségének hozzájárulásával közöljük.

A *bibliográfiai rendszerek* tekintetében a felhasználó országok rendkívül nagy mértékben függnek az Amerikai Egyesült Államoktól. Nagyon jól jellemzi ezt a függő helyzetet az 1907-ben létrehozott *Chemical Abstracts Service* példája. E szolgáltatás a világpiac 90%-át elégíti ki, évente 400 ezer bibliográfiai hivatkozást és 6 millió kémiai vegyületet feldolgozó adatbankjainak köszönhetően monopolhelyzetben van a kémiai információ területén.

Az *adatbankok* fejlődése még túlságosan újkeletű ahhoz, hogy az előzőhöz hasonló egyenlőtlenség mutatható legyen az Amerikai Egyesült Államok javára, bár már érzékelhető az USA hatalmas erőfeszítése, hogy begyűjtse az egész világból származó műszaki, műszaki-gazdasági és gazdasági adatokat.

Az *ipari gyártmányismertető* tekintetében egy nagy amerikai számítógépes szolgáltató vállalat gyűjti össze a legjelentősebb amerikai, kanadai és japán vállalatok anyagát. Ez a szolgáltatás már most hozzáférhető Európában, s hamarosan bekapcsolódik Franciaország, Nagy-Britannia és az NSZK.

A *szabadalmak* tekintetében három amerikai adatbank (Technotech, Dvorkovitz, NTIS (National Technical Information Service = Országos Műszaki Információs Szolgálat) igyekszik megszerezni a világon értékesített összes eljárást.

Három adatbank (Data Resources Incorporated, Chase Econometrics Data Bank, Predicasts Inc.) gyűjti az összes nagy nemzeti és nemzetközi szervezet által publikált *gazdasági adatokat*. Ebből paradox módon az következik, hogy egy európai gyáriparos könnyebben talál gazdasági információkat a saját országáról ezekben az amerikai szervezetekben, mint saját nemzeti szolgáltató intézményeiben.

Néhány amerikai szövetségi intézmény (Department of Energy, Environment Protection Agency) rendszeresen gyűjti az egész világból származó, de különösen az európai kutatóintézetek birtokában lévő *tudományos adatokat*.

Franciaország kb. 600 ezer frankot költ tudományos és műszaki információra, ebből 350 ezer frankot az állami költségvetésből.

Kevés francia bibliográfiai rendszer egyenértékű technikai szempontból az amerikaiával. Néhánynak a használhatóságát korlátozza a francia nyelv, kivételek az idegen nyelven is hozzáférhető rendszerek, pl. a textilipari négy nyelvű TITUS rendszer. *Franciaországnak így nincs olyan cserevalutája, amely nélkülözhetetlen lenne a külföld számára.* A kb. 10 francia adatbank viszont eléggé kedvező – bár még nem elég szilárd – pozíciót biztosít az országoknak.

A francia posta által létrehozott TRANSPAC nevű fejlett műszaki színvonalú hálózat fel fogja váltani hamarosan a CYCLADES rendszert, és meg fogja majd könnyíteni a hozzáférést a hozzá kapcsolt információk szolgáltatásához.

Néhány kiváló bibliográfiai bázistól eltekintve Nagy-Britanniában (pl. INSPEC: fizika, elektronika) és az NSZK-ban (szabadalmi információk) a különböző európai információs rendszerek a legutóbbi időkhöz *összehangolás nélkül, egymástól függetlenül fejlődtek*, s ezzel teljesen szabad kezet hagytak az amerikaiaknak arra, hogy felvásárolják az európai adatbankok anyagát úgy, ahogyan az nekik tetszik.

Az EURONET rendszer, amelyet az Európai Gazdasági Közösségek égisze alatt, a 9 tagország postai távközlési hálózatának részvételével hoztak létre, hozzá fog járulni a helyzet javításához. Az EURONET hamarosan működni fog a francia TRANSPAC technológiát felhasználva, és biztosítani fogja mintegy 30 számítógépes információs szolgáltató vállalat, vagyis kb. 100 *adatbázis* csatlakozását a rendszerhez.

A kiadványokról szóló jelentés megerősíti mindazt, amit a francia és külföldi tanulmányok már 10 éve többször megírtak. A helyzet elgondolkodtató: *1500 francia tudományos és műszaki folyóiratból kb. 30–35 tarthat számot nemzetközi olvasótáborra.*

A kiadványok számát tekintve a világon az első helyen az Amerikai Egyesült Államok áll, lényegesen elmarad tőle, de másodikként követi őt a Szovjetunió. Jóval a két ország mögött következik Nagy-Britannia, az NSZK, Franciaország és Japán.

A tudományos szakirodalomban csak igen *kevés hivatkozás található francia publikációkra.* A hivatkozások számában is az Amerikai Egyesült Államok vezet, őt követi Nagy-Britannia, az NSZK és Japán.

A legjobb francia szakemberek külföldi szaklapokban publikálnak; a francia folyóiratoknak sok esetben csak a kevésbé fontos cikkek jutnak. A francia kiadványokat az erők szétszóródása és gyakran nem nagyon igényes értékelési kritériumok jellemzik. Kiállításuk szegényes: kevés a részletes mutató, a jó bibliográfia, az idegen nyelvű összefoglaló.

1.3 Az elmaradás orvoslásának szükségessége

Politikai szempontból megengedhetetlen következményei vannak *az amerikai monopolhelyzetnek, amely különösen a bibliográfiai adatbázisokban érezhető.* Információval bírni annyit jelent: hatalommal bírni arra, hogy a legjobban használják fel az erőforrásokat és arra is, hogy a külföldi felhasználók fejlődését irányítsák.

Gazdasági szempontból figyelembe kell venni egyrészt azt, hogy milyen lehetőségeik vannak az információk birtokosainak arra, hogy szisztematikusan felderítsék a tudományos és műszaki orientáció teljességét, másrészt azt, hogy mennyire függnek a franciák a külső piacoktól, amennyiben a nemzeti tudományos és műszaki információ terjesztése külföldön gyakran a tudományos, műszaki és kulturális javak exportját vonja maga után.

Az információs potenciál gyengesége és a kiadványok korlátozott terjesztése tudományos szempontból csak árthat a kutatások hatékonyságának és terjedésének.

2. Intézkedési javaslatok

2.1 Négy alap gondolat

Meg kell őrizni a nemzeti függetlenséget. Létre kell hozni egy nemzeti információs rendszert az információ-áramlás ellenőrzésére – az itthon hasznosított külföldi adatbázisok esetleges vásárlásával – és az elsődleges szükségletekhez mért aktív információszolgáltatás kifejlesztésére.

Támogatni kell a nemzetközi együttműködést. Nem idősebb az önállóság, amikor a hasznos információk 90%-a külföldről származik. Az EURONET most folyó megvalósítása a francia TRANSPAC technológia alapján ütőkarttyát jelent a Közös Piac országai felhasználóinak egymáshoz közelítésében.

Franciaország külföldi hatása csak nőhet egy nemzeti tudományos és műszaki információs hálózat kialakításával, ami a francia termékek minőségének biztosítója. Franciaországnak a nemzetközi cserében partnernek kell lennie, nem csupán vevőnek.

Ki kell dolgozni egy olyan átfogó politikát, amely számot vet az információs rendszer különböző elemeinek összefüggésével. Ez állami szintű központi koordinációt és irányítást igényel.

2.2 Azonnali teendők

2.21 A bibliográfiai rendszerek vonatkozásában csökkenteni kell a függést a külföldtől. Az ezzel kapcsolatos munka már elkezdődött

A Minisztertanács február 10-én határozatot hozott a legjelentősebb külföldi bibliográfiai adatbázisok hazai hasznosításáról, erre a célra beállítottak egy számítógépet, amely kb. 10 millió bibliográfiai tétel kezelésére képes.

A felhasználók a TRANSPAC állami adatátviteli hálózat révén férhetnek majd hozzá a számítógéphez. A hálózat működésének kezdetét 1979-re tervezik. Használhatják a felhasználók a TRANSPAC technológián alapuló EURONET hálózatot is. A TELESYSTEMES nevű társaságot, a francia posta vállalatát jelölték ki a rendszer irányító szervének.

Versailles közelében kísérleti szolgálatot nyitnak meg. Eleinte kb. 2 millió bibliográfiai adatot fognak itt kezelni, s ingyen válaszolnak a felhasználók kérdéseire. 1979 februárjától már fizetni kell a szolgáltatásért, de a bibliográfiai adatbázis 3 millióra nő. 1979 májusában Valbonne-ban ölt végleges formát az információs szolgálat, amelyben ekkorra már 10 millió adat lesz.

A centralizált formában létrehozott rendszert később szükség esetén decentralizálni lehet.

Terveznek egyéb intézkedéseket is a külföldi és a francia adatbázisok hasznosítására.

Az *American Chemical Society*-val kötött szerződés alapján a kifejezetten erre a célra létesített és az illetékes francia állami és magán intézményeket egyesítő *Centre national d'information chimique (Országos Kémiai Információs Központ)* terjeszti a Chemical Abstracts Service és a Centre national de recherche scientifique (CNRS, Országos Tudományos Kutató Központ) szolgáltatásait, az előbbi 400 ezer, az utóbbi 130 ezer adat évente.

2.22 Az adatbankok vonatkozásában továbbra is kézen kell tartani az információterjesztést és eredeti információs termékeket kell létrehozni az erre alkalmas területeken

Adatbankok együttesét hozzák létre a következő területeken: gyártmányismertető, francia és külföldi szabványok és normatív előírások, szabadalmak és találmányok, védjegyek, iparjogi anyagok és technológiák különféle szakterületeken, különösen a mezőgazdasági és az élelmiszeripari ágakban.

Tudományos jellegű adatbankokra is szükség lesz.

Alaposan elemezni fogják a gazdasági információ területét, amely a nemzeti függetlenség szempontjából a rendszer alapvető eleme.

A helyzet javítása a tudományos és műszaki információ területén megköveteli olyan jelentős eszközök munkába állítását, amelyek csak az adatbankokra vonatkozó egységes tervek alapján működhetnek, ezért szükségessé teszik e tervek kidolgozását.

Még e terv megszületése előtt sürgős intézkedéseket tettek.

A döntések egyrészt a *Thermodata* és *Pluridata* adatbankokat, másrészt az ipari gyártmányismertetőket érintik. A grenoblei egyetemen működő *Thermodata* a fémek termodinamikai tulajdonságaira vonatkozó adatokat gyűjti, a párizsi Sorbonne VII. egyetemen működő *Pluridata* pedig a vegyületek spektroszkopikus tulajdonságaira vonatkozó adatokat. Ezeket az adatbankokat különleges támogatásban részesítik megkülönböztetett nemzetközi jelentőségük miatt. 1978-ban e támogatás költségeit 2,5 millió frankra becsülték.

A francia ipar alapvető igényeihez kapcsolódó gyártmányismertetőknél lehetővé kell tenniük a belső piacon jelentkező francia ipari termékek jobb megismerését. Az *Usine Nouvelle* c. folyóiratra bízták ennek vizsgálatát. A tanulmányt a BNIST (Bureau national d'information scientifique et technique = A Tudományos és Műszaki Tájékoztatás Országos Irodája) az ACTIM (Agence pour la coopération technique industrielle et économique = Ipari és Gazdasági Műszaki Együttműködési Központ) és az APCCI (Assemblée permanente des chambres de commerce et d'industrie = Kereskedelmi és Ipari Kamarák Állandó Közgyűlése) finanszírozza.

2.23 Fejleszteni kell és ki kell bocsátani a meglévő dokumentációs állományokat, egyben korszerűsíteni és bővíteni kell a tudományos könyvtárak hálózatát

Elsőnek nyilvántartásba kell venni ezeket a könyvtárakat, és használatba kell venni azokat a *technikai eszközöket*, amelyek meggyorsítják a hozzáférést a dokumentumokhoz.

Határozat született továbbá egy nagy *Országos Tudományos Információs Központ* létrehozásáról, amelyet a Nemzeti Könyvtárhoz csatolnak.

2.24 A magas szintű tudományos folyóiratok állami támogatására rendszert kell kidolgozni, amely az erőkkoncentrálására és a kiadványok javítására vezet

Minden nagy szakterületen lennie kell *legalább egy folyóiratnak*, amelyet széles körben, nemzetközi szinten terjesztenek. Minden egyes ilyen folyóirat jelentékeny ütőkártya a francia kutatási eredmények és a francia nyelv terjesztésében.

Meg kell határozni a minőségi feltételeket az állami támogatásra méltó folyóiratok kiválasztására. A támogatás valóban csak a kiválasztott folyóiratoknak jusson; ez a feltétele a hatékony és összehangolt kiadványpolitikának. Döntés született arról, hogy létrehoznak:

egy általános *koordinációs szervezetet*, amelynek feladata az átfogó kiadói politika meghatározása és azoknak a követelményeknek a megállapítása, amelyeknek a politikának eleget kell tennie;

egy állandó *értékelő szervezetet*, amelynek az a feladata, hogy őrkdjék a támogatási feltételek betartásán. E szervezetnek évente jelentést kell készítenie a kormány számára a francia nyelvű tudományos kiadványok helyzetéről.

2.3 Koordináló és irányító szervezet létrehozása

Létre kell hozni egy rugalmas tárcaközi szervezetet az információpolitika fő irányainak meghatározására, végrehajtásának összehangolására, új intézkedések ösztönzésére, a bonyolult és költséges intézkedések folyamatos támogatására. A szervezetnek rugalmas pénzügyi elszámolási rendszerben és kevés, de magas képzettségű szakemberrel kell dolgoznia; nyitottnak kell lennie a kutatás és az ipar felé, és képesnek kell lennie arra, hogy az adott feladat megoldására legalkalmasabb munkacsoportokat foglalkoztassa.

A szervezet anyagi fedezetét az érdekelt minisztériumok biztosítják. Ezek:

a *Felsőoktatási Minisztérium*, a tudományos és műszaki adatok egyik legnagyobb felhasználója. Felügyelete alá tartoznak a CNRS kutatóintézetei, az orvostudo-

mányi és egyéb egyetemek. Ez a minisztérium irányítja a legtöbb tudományos könyvtárat is. A minisztérium által létrehozandó egyetemi tudományos és műszaki információs központ is ezt a célt hivatott szolgálni;

az *Iparügyi Minisztériumot* különösen érintik a tudományos és műszaki információ problémái. Hozzá tartoznak majd a legelsőnek létrehozandó adatbankok (szabaldalmak, gyártmányismertető stb.). Regionális információs rendszerek teszik majd lehetővé, hogy a kis- és középállalatok is hozzáférjenek az információkhoz.

Fordította: Ferch Magda

A nemzeti tudományos és műszaki információpolitika Franciaországban

P. Aigrain, tudományos kutatásügyi államtitkár 1978 októberében sajtótájékoztatót tartott a nemzeti tudományos és műszaki információs politikáról. A cikk a sajtótájékoztatón elhangzottakat foglalja össze: ismerteti a jelenlegi helyzetet és felvázolja azokat az intézkedéseket, amelyek a hatékony információs politika kialakításához szükségesek.

* * *

National scientific and technical information policy in France

In October 1978 the Deputy Secretary of State for scientific research, P. Aigrain held a press conference on the national scientific and technical information policy. The article summarizes the main points of the conference: the state-of-the-art and the measures needed for an effective information policy.

* * *

Национальная научно-техническая информационная политика во Франции

В октябре 1978 года государственный секретарь по научным исследованиям Франции, П. Агрэн, провел пресс-конференцию о новых направлениях национальной научно-технической информационной политики. В статье суммируется высказанное на пресс-конференции: описывается

настоящее положение, предложения относительно тех мероприятий, осуществление которых необходимо для формирования самостоятельной, эффективной информационной политики во Франции.

* * *

Die nationale wissenschaftliche und technische Informationspolitik in Frankreich

P. Aigrain, Staatssekretär für das wissenschaftliche Forschungswesen hielt im October 1978 eine Pressekonferenz über die nationale wissenschaftliche und technische Informationspolitik. Der Artikel fasst die auf der Pressekonferenz bekannt gewordenen Informationen zusammen und berichtet über den heutige Stand der Information sowie über die Massnahmen, die zum Ausbau einer effektiven Informationspolitik erforderlich sind.

Még kapható OMKDK kiadványok

Az alábbi OMKDK kiadványok korlátozott példányban még kaphatók:

HERPAY Balázné: A szakmai információk áramoltatása és az információszükséglet elemzése a mezőgazdaságban. 1975. 168 p. /Módszertani Kiadványok 43. sz./	45 Ft
Szabadalmi tájékoztatás. Szerk. Vida Sándor. 1978. 298 p. /Módszertani Kiadványok 45. sz./	70 Ft
VÁSÁRHELYI Pál: Gépesített szakirodalmi tájékoztatási rendszerek tervezése és szervezése. 1976. 106 p. /A Tudományos Tájékoztatás Elmélete és Gyakorlata 21. sz./	27 Ft
VÁSÁRHELYI Pál: Gépesített tájékoztatási rendszerek egyes hatékonysági kérdései. 1977. 158 p. /A Tudományos Tájékoztatás Elmélete és Gyakorlata 22. sz./	43 Ft
MÁRKUS György: Orosz-magyar fordítástechnika. 1978. 165 p. /A Tudományos Tájékoztatás Elmélete és Gyakorlata 23. sz./	43 Ft
A kiskereskedelmi vállalatok piaci információs rendszere. 1977. 470 p.	126 Ft
Dr. HÁMORI Péter-Dr. SCHNEIDER László: A közvetlen reklámozás információs rendszere. 1978. 161 p.	38 Ft

Új kiadványaink

ÓNÓDY Miklós: Reprográfia a tájékoztatási intézményekben és könyvtárakban. 1979. 334 p. /Módszertani Kiadványok 46. sz./	80 Ft
Dr. SZABÓ László: A piacmegismerés célvizsgálatai. 1979. 281 p.	70 Ft
Dr. SZEPESVÁRY Tamás: Referáló és indexelő szolgáltatások a természettudományi és műszaki információs rendszerekben. 1979. 101 p. /Módszertani Kiadványok 47. sz./	27 Ft

Fenti kiadványokat az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ Terjesztési Osztályánál lehet megrendelni (1428 Budapest, Pf. 12.).